

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 4. Jild 4.

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холиқулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Qurbonov Murodjon Dehqonboy o'g'li</i> "KASHKULI SALIMIY" ASARIDA USMONIY HUKMDORLAR TARIXINING YORITILISHI.....	12-17
<i>Ismoilova Diyoraoy Xursandjon qizi</i> AMIR NASRULLOH DIPLOMATIYASI	18-23
<i>Tursunov Farrux Fulomovich</i> ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДАГИ ТОЖИКЛАРГА ХОС УРФ-ОДАТ ВА МАРОСИМЛАР	24-28
<i>Usmonaliyev Isroiljon Ibrohimjon o'g'li</i> FARG'ONA VODIYSIDA "O'ZBEK" ETNONIMINING TARQALISHI	29-34
<i>Djurayev Ikrom Nematovich</i> YEVIROOSIYO CHORVADOR QABILALARINING FARG'ONA VODIYSIGA KIRIB KELISHI.....	35-40
<i>Esanova Nilufar Pulatovna</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA YENGIL SANOAT SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR	41-46
<i>Abduraхимова Сабоҳат Эргаш қизи</i> БУХОРО АМРЛИГИ ДАВРИДА ЧИРОҚЧИ ТУМАНИНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ТАРИХИ	47-53
<i>Toshturov Shuxrat</i> MUSTAQILLIKKACHA BO'LGAN DAVRDA NAVOIY VILOYATI SANOAT KORXONALARINING EKOLOGIK MUHITGA TA'SIRI	54-60
<i>Kanimkulov Olimjon Sheraliyevich</i> AKADEMIK YAHYO G'ULOMOV FAOLIYATI HAQIDA QAYDLAR ("XORAZMNING SUG'ORILISH TARIXI" ASARI MISOLIDA).....	61-65
<i>Begniyazova Gozzal Allambergenovna</i> QORAQALPOQ XALQ ERTAKLARINING YIG'ILISHI VA NASHR QILINISHI.....	66-70

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Султонов Баходир Файзуллаевич, Тураева Гулизахро Каххоровна, Норбўтаев Бахтиёр Абдурахимович</i> СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ДОНЛИ ЭКИНЛАР ХОСИЛДОРЛИГИНИНГ 2024-2027 ЙИЛГАЧА БЎЛГАН ПРОГНОЗ ПАРАМЕТРЛАРИ.....	71-78
<i>Abdiganieva Zarapshan Salievna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH DARAJASINI OSHIRISHDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	79-85
<i>Otaxonova Odinaxon Inomovna</i> QORAMOLCHILIK MAHSULOTLARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA OZUQA BAZASINI YAXSHILASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	86-94
<i>Рахимов Ойбек Бахтиёрович</i> СУҒУРТА ХИЗМАТЛАРИ БОЗОРИДА МАРКЕТИНГ ФАОЛИЯТИНИ РЕЖАЛАШТИРИШ АСОСЛАРИ	95-99
<i>Хушмурадов Оман Намозович</i> СУВ ХЎЖАЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ	100-110

<i>Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich</i> BULUTLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BIZNES JARAYONLARNI TASHKIL ETISH YO'LLARI	111-125
<i>Фаттахова Муниса Абдухамитовна</i> ПОНЯТИЕ И ПУТИ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ	126-133
<i>Isayev Jahongir Muzaffarovich</i> SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TIZIMINI TA'MINLASH IQTISODIY МЕХАНИЗМНИНГ АСОСИЙ YO'NALISHI SIFATIDA	134-140
09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Tilavova Umida Qahramonovna</i> RAQAMLI JAMIYATLAR TIZIMIDA INFORMATSION ETIKA KATEGORIYA VA ТАМОЙИЛЛАРИНИНГ АНАМИЯТИ	141-147
<i>Yulchiyev Avazbek Maxamadjonovich</i> IJTIMOIY TEXNOLOGIYALAR HAQIDAGI G'OYALARNING SHAKLLANISH EVOLYUTSIYASI	148-154
<i>Каримова Гулчеҳра Абдукаримовна</i> ДУНЁ ДИНЛАРИ ВА ТАЪЛИМОТЛАРДА ОТАЛИКНИ ТУШУНИШ ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ	155-163
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> ISLOM FALSAFASIDA DALILLASH VA VAHS YURITISH USULI ZAMONAVIY ARGUMENTLASH NAZARIYASI TALQINIDA	164-168
<i>Muminov Nozim Naimovich</i> THE PHENOMENOLOGICAL APPROACH IS THE KEY TO UNDERSTANDING THE SPREAD AND TRANSFORMATION OF SUFISM IN THE WEST	169-175
<i>Турсунов Мухиддин Болтаевич</i> СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ	176-180
<i>Mamarasulov Ulug'bek Umirzoqovich</i> SPORT TURLARINING FALSAFIY-ESTETIK TAMLILI	181-184
10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Исанова Феруза Тулқиновна</i> ЎЗБЕК ТИЛИДА ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ СОҲАСИГА ОИД ЛЕКСИК БИРЛИКЛАР ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ	185-191
<i>Петрухина Наталья Михайловна</i> КОРАНИЧЕСКИЕ МОТИВЫ В ТВОРЧЕСТВЕ А.С.ПУШКИНА И ЕГО СОВРЕМЕННОКОВ	192-197
<i>Исаров Оман Рисалиевич</i> ЎЗБЕК ВА ИНГЛИЗ ТИЛЛАРИДА ТАКСИС КОНВЕРБИАЛ ВЕРБАЛИЗАЦИЯСИ	198-205
<i>Родина Ирина Витальевна</i> АНТИНОМИЧЕСКАЯ ПАРА «МЕСТЬ» И «ПРОЩЕНИЕ» В ПОВЕСТИ-СКАЗКЕ Л. БОРОДИНА «ГОД ЧУДА И ПЕЧАЛИ»	206-211
<i>Ataeva Gulchekhra Bakhtiyorovna</i> THE ROLE OF IDIOMS IN ENHANCING BUSINESS COMMUNICATION: A STUDY ON THE USAGE OF IDIOMS IN BUSINESS LETTERS	212-220

<i>Erkinova Marxobo</i> ASSOTSIATIV MAYDON HOSIL QILISHDA LINGVISTIK OMILLARNING O'RNI	221-229
<i>Gulyamova Shahzoda Baxtiyor qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI MATNLARNING SINTAKTIK STRUKTURASI VA PRAGMATIK XOSLANISHI	230-234
<i>Batyrkhanova Madina Oybekovna</i> THE SOMATIC CULTURAL CODES IN THE STUDY OF ENGLISH, RUSSIAN AND UZBEK PHRASEOLOGISMS	235-244
<i>Aslonov Shahram Sherzod ugli, Saidova Marjona Abdimutal qizi</i> PECULIARITIES OF TRANSLATION OF POLITICAL TEXTS IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION	245-250
<i>Olimova Dilafruzxon Baxtiyorjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SUBYEKTIV VAHONING IFODALANISHI	251-254
<i>Bobojonov Dilshod Jumaqul o'g'li</i> INGLIZ VA O'ZBEK GAZETA SARLAVHALARIDA PUBLISISTIK USLUB BELGILARINING NAMOYON BO'LISHI	255-260
<i>Абдуллаева Нилуфар Рамазоновна, Шаймарданова Мухлиса Усмановна</i> СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КОНЦЕПТА “РАСТЕНИЕ” В СОПОСТАВЛЯЕМЫХ ЯЗЫКАХ	261-266
<i>Хайруллоева Сitora Lutfulloevna</i> PSYCHOLOGICAL NOVELS OF US AND THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGYSMS	267-272
<i>Qudratova Muxiba Kamolovna</i> “LYUIS KERROLLNING ALISA MO' JIZALAR MAMLAKATIDA ASARIDAGI HAYVON OBRAZLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI”	273-279
<i>Убоженко Анна Станиславовна</i> ОСОБЕННОСТИ ТЮРКСКИХ ЗАИМСТВОВАНИЙ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	280-285
<i>Тухтаева Наргисхон Исамутдиновна</i> ОТРАЖЕНИЕ ДУХОВНОГО УПАДКА ОБЩЕСТВА И ЕГО ПОСЛЕДСТВИЙ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	286-292
<i>Gulnora Xolmurodova Sattorovna, Bo'ronova Mekkamtosh Xoliqulovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK LISONIY MANZARASIDA MAQOLLARNING O'RNI	293-297
<i>Алибаева Лола Намазовна</i> ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ В РАССКАЗАХ Л. ПЕТРУШЕВСКОЙ	298-303
<i>Eshqurbonova Aziza Bozor qizi</i> DIALOGIK NUTQDA SAVOLLARNING IFODALANISHI	304-308
<i>Norova Rahima Fayzulloevna</i> O'ZBEK VA INGLIZ ADABIY ERTAKCHILIGIDAGI SEHRLI VOSITALARNING QO'LLANISHIDA O'XSHASH JIHATLAR	309-316
<i>Egamberdiyeva Iroda Abdurahimovna</i> TRANSLATIONS OF HISTORICAL WORKS INTO ENGLISH	317-323
<i>Axmedova Adolat Ravshan qizi</i> GASTRANOMIYA TUSHUNCHASI HAMDA GASTRANOMIK REKLAMA MATNLARI	324-330

<i>Asqarova Madina Boymurod qizi</i> KORPUS LINGVISTIKASIDA MATN ANNOTATSIYASINING LINGVISTIK MUAMMOLARI	331-334

<i>Калниязов Есемурат Шамшетович</i> ГОСТЕВОЙ ЭТИКЕТ И СИСТЕМА ЦЕННОСТЕЙ	335-342

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

<i>Bahodir To'raev</i> HUQUQIY MADANIYAT VA HUQUQIY TARBIYANING DEMOKRATIK DAVLAT RIVOJLANISHIDAGI ROLI	343-351

<i>Турсоатов Содиқ</i> РАҒБАТЛАНТИРУВЧИ ҲУҚУҚИЙ СИЁСАТ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ	352-357

<i>Хидиров Фурқат Шукуруллаевич</i> МАҲАЛЛА ҲУҚУҚ-ТАРТИБОТ МАСКАНИ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТАРТИБИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ	358-363

<i>Рахимбаев Утқир Файзуллаевич</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ КРИТЕРИЕВ ОЦЕНКИ ИНФРАСТРУКТУРЫ И СЕРВИСА ДЛЯ ТУРИСТОВ	364-372

<i>Турсынбаев Азизбек Халмурзаевич</i> МЕЖВЕДОМСТВЕННОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ КАК СПОСОБ РЕАЛИЗАЦИИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ	373-377

<i>Yakubov Abduraxmon Turayevich</i> ТА'ЛИМ HUQUQINING HUQUQIY SAVODXONLIKNI AMALGA OSHIRISHDAGI O'RNI	378-382

<i>Rasulov Salimbek Baxtiyor o'gli</i> YEVROPA KENGASHINING KORRUPSIYA UCHUN JINOIY JAVOBGARLIK BO'YICHA KONVENSIYASI – KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHNING ZAMONAVIY XALQARO HUQUQIY ASOSLARIDAN BIRI SIFATIDA	383-387

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

<i>Хайров Расим Золимхон угли</i> АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА	388-395

<i>To'rayev Panji To'xtayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA KURASHCHILARNI PSIXOLOGIK JIHATDAN TAYYORLASH	396-400

<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna</i> TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA IJTIMOIIY FAOLLIKNING AHAMIYATI	401-406

<i>Yuldasheva Sayyora Aliaskarovna</i> TA'LIM TIZIMIDA INGLIZ TILINI INTEGRATSION O'QITISH	407-411

<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORT MASHG'ULOTLARI JARAYONIDA PEDAGOGIK NAZORATNING AHAMIYATI	412-418

<i>Абдувахобов Искандер, Гизатулина Ольга Ивановна</i> ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СМЕШАННЫХ СРЕДАХ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВУЗА	419-426
<i>Назарова Озода Шавкатовна</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ	427-432
<i>Pirnazarova Sevara Doniyor qizi</i> OLIQ O'QUV YURLARIDA XORIJIY TILNI O'QITISHDA O'YIN USULLARINI QO'LLASH	433-438
<i>Ko'ziyeva Gulnoza Maxamadaliyevna</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK SALOHİYATINI OSHIRISH METODIKASI	439-444
<i>Умирзокова Сурайё</i> ТАЛАБАЛАРИНИНГ КИНЕТИК ИНТЕЛЛЕКТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ	445-451
<i>Olimova Nigora</i> MUVAFFAQIYATLI O'RGANISHDA SINFINI BOSHQARISH KO'NIKALARINING AHAMIYATI	452-463
<i>Nabiyeva Firuza Odil qizi</i> “ELEKTROMAGNETIZM” BO'LIMINI O'QITISHDA AMALIY MASHG'ULOTLARNING AHAMIYATI	464-471
<i>Sobirova Oygul Alimovna</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARIDA METODIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING MAVJUD HOLATINI TAHLILYIY VAHOLASH	472-479
<i>Shermatov G'ulom Kaxxorovich</i> IMPROVING THE TECHNIQUE OF BADMINTON SPORTS TRAINING	480-486
<i>Shamirzayeva Zarifa Xudoyorovna</i> TALABALARDA KASBIY KO'NIKALARNI SHAKLLANISHIDA MIKROTA'LIM O'QITISH TEKNOLOGIYASINING SAMARALI JIHLTLARI	487-492
<i>Ziyadullayeva Dilafruz Xudayberdiyevna</i> O'SMIRLARDA YETAKCHILIK XUSUSIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETINSIYAVIY FAOLIYATNING PEDAGOGIK ASOSLARI	493-498
<i>Muydinov Firuzjon Farxodjonovich</i> TIBBIY TA'LIM TALABALARIDA MEDIAKOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	499-505
<i>Egamberdiyeva Feruza Abdimannonovna</i> MULTIMEDIA TEKNOLOGIYALARIGA ASOSLANGAN DASTURIY TA'MINOTNI LOYIHALASH	506-510
<i>Худойбердиева Дурдона Баходир қизи</i> ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ В РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	511-516
<i>Курбонов Дониёрбек Кахрамонович</i> ОБУЧЕНИЕ ПОЭЗИИ С ПРИМЕНЕНИЕМ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ	517-524

Shamsiddinov G'iyos Xusniddin o'g'li, Jurayeva Feruza Baxtiyor qizi

IQTISODIYOT YO'NALISHI TALABALARIGA EKONOMETRIKA FANINI O'TISHNING

INTERAKTIV USULLARI 525-532

Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович

ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИҲАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА

АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ 533-539

Xushnazarova Ma'mura Nodirovna

Qo'qon davlat pedagogika instituti,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

**TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHDA IJTIMOYIY
FAOLLIKNING AHAMIYATI**

Annotatsiya: Ushbu maqolada kasbiy-pedagogik faoliyat, kasbiy-pedagogik tayyorgarlik tushunchalarining tavsifi hamda ijtimoiy faollik talaba faoliyatining muhim jihatlaridan biri ekanligi, shuningdek oliy ta'lim muassasasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash jarayonida ijtimoiy faollikning tutgan o'rni xususida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: talaba, oli ta'lim muassasasi, o'qituvchi, ijtimoiy faollik, kasbiy-pedagogik faoliyat, xulq-atvor madaniyati, kompetensiya.

Khushnazarova Ma'mura Nodirovna

Kokan State Pedagogical Institute, Doctor of Philosophy in
Pedagogical Sciences (PhD), associate professor.

**THE IMPORTANCE OF SOCIAL ACTIVITY IN PREPARING STUDENTS FOR PROFESSIONAL
AND PEDAGOGICAL ACTIVITY**

Abstract: This article describes the concepts of professional-pedagogical activity, professional-pedagogical training, and the fact that social activity is one of the important aspects of student activity, as well as the role of social activity in the process of professional training of future teachers in a higher educational institution.

Key words: student, higher education institution, teacher, social activity, professional-pedagogical activity, behavioral culture, competence.

Хушназарова Мамура Нодировна

Коканский государственный педагогический институт,
доктор философских педагогических наук (PhD), доцент.

**ЗНАЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ К
ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Аннотация: В данной статье раскрыты понятия профессионально-педагогической деятельности, профессионально-педагогической подготовки, а также то, что социальная активность является одним из важных аспектов студенческой деятельности, а также роль социальной активности в процессе профессиональной подготовки будущих учителей. высшее учебное заведение.

Ключевые слова: студент, вуз, преподаватель, социальная активность, профессионально-педагогическая деятельность, культура поведения, компетентность.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I4Y2024N59>

Kirish. Zamonaviy pedagogik oliy ta'lim bitiruvchilarda muayyan kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirishga qaratilgan. Chunonchi, A.B.Zvezdova, V.G.Oreshkinlarning ta'kidlashicha, bitiruvchiga qo'yiladigan zamonaviy talablar mehnat bozoridagi vaziyat va jamiyat taraqqiyoti sur'atlarining tezlashishi va atrof-muhitning keng miqyosda axborotlashtirish, ishlab chiqarish funksiyalarining bir qator vazifalar va faoliyat turlariga bo'linib ketishi kabi jarayonlar ta'sirida shakllanadi. Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning natijasi ko'nikmalar, ijtimoiy xulq-atvor va guruhda ishlash qobiliyati, tashabbuskorlik, ijtimoiy faollik, innovatsiyaga intilish, harakatchanlik, moslashuvchanlik, qaror qabul qilish qobiliyati va o'z harakatlari va oqibatlari uchun javobgar bo'lish kabi ma'lum fazilatlar to'plami sifatida mos keladigan kompetentsiyalar yig'indisidir. Xulq-atvor madaniyati – inson kundalik hayotidagi xulq-atvor shakllarining yig'indisi. Unda shu xulq-atvorga xos ma'naviy-axloqiy va estetik me'yorlarning ifodasi aks etadi. Ya'ni, xulq-atvor madaniyati shaxsda shakllangan ijtimoiy muhim sifatlar, uning jamiyatdagi ma'naviyat, axloq va estetik madaniyat me'yorlariga asoslangan kundalik xatti-harakatlarining yig'indisidir. Agar ma'naviy-axloqiy me'yorlar kishilar xatti-harakatining mazmunini belgilab, ularni muayyan vaziyatlarda qanday harakat qilish lozimligi haqida ogohlantirsa, estetik me'yorlar kishi o'z xulq-atvorida axloq talablarini qay ko'rinishda amalga oshirishi, qanday qilib bu me'yorlar uning turmush tarzi bilan tabiiy ravishda uyg'unlashib ketishi, shaxsning kundalik hayotiy qoidalariga aylanib ketishini belgilaydi. Masalan, kishilarga bo'lgan hurmat talabi kundalik hayotdagi xulq-atvorga qo'llansa, u xushmuomalalik, nazokatlik, sergaklik, boshqalar vaqtini behudaga ketkazmaslik kabilarda aks etadi. O'z zimmasidagi majburiyatlarga sadoqat talabi xulq-atvor madaniyati nuqtai nazaridan berilgan va'dalarni amalga oshirishdagi aniqlik, kelishilgan vazifalarni o'z vaqtida va samarali bajarish, omonatni qaytarish kabilar orqali namoyon bo'ladi. Rostgo'ylik esa o'zining namoyon bo'lish shakliga ko'ra to'g'rilik, sofdillik, adolatparvarlik, haqqa hiyonat qilmaslikda o'z ifodasini topadi. Kishi xulq-atvori etologiya, psixologiya, sotsiologiya kabi fanlar tomonidan o'rganiladi.

Ushbu hodisaning tabiatini aniqlashtirishda uning birlamchi – “barcha tirik jonzotlarga xos, ularga atrof-muhit bilan o'zaro aloqaga kirishishida zarur bo'lgan, harakat faolligini ishga soluvchi va yo'naltiruvchi hodisa” sifatidagi ta'rifidan foydalanish maqsadga muvofiq. Shunday qilib, xulq-atvor madaniyati me'yorlarda, qoidalarda, tamoyil va ideallarda mustahkamlangan jamiyat axloqiy talablarini ifodalaydi.[1] Ular shaxsiy tajriba bilan uyg'unlashib, quyidagilarda namoyon bo'ladi: shaxsning tashqi ko'rinishi; boshqalar oldida o'zini qanday tuta bilishi; qaysi yo'lni tanlashi; o'z hayot tarzi va kishilar bilan muloqotini qay yo'sinda tashkil qilishi va rivojlantirishi.

Muhokama va natijalar. Bolaga yoshlik chog'laridanoq Vatani, eli, yaqinlariga mehr-muhabbatli va yaxshi munosabatda bo'lishni singdirish, unga shaxsiy namuna bo'lish har bir ota-onaning birinchi galdagi vazifasi. Keyingi qadam o'z-o'zini tarbiyalashdir. Bu – o'z xarakterini shakllantirish, o'zida chinakam insoniy sifatlarni ongli ravishda rivojlantirish yo'lidir. Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash tizimida bu tendentsiyalar to'liq namoyon bo'lmoqda. So'nggi paytlarda bo'lajak o'qituvchilarning shaxsiyati: uning xususiyatlari, fazilatlarini, faoliyatga tayyorligi va rivojlanishiga qiziqish bor. Pedagogik faoliyatning samaradorligi va natijadorligi mutaxassisning shaxsiy fazilatlariga bevosita bog'liqligini inkor etib bo'lmaydi. Zamonaviy o'qituvchi jamiyatdagi ijtimoiy muammolarni har tomonlama o'rganish va hal qilish uchun tayyorlik va qobiliyatlar tizimiga, faol fuqarolik va ijtimoiy

pozitsiyaga ega bo'lishi talab etiladi. [2] O'qituvchining professional sifatidagi shaxsining muhim tarkibiy qismi, N.B.Shmelevaning fikriga ko'ra, faoliyat jarayonida rivojlanadigan ijtimoiy faollik kabi sifatni ajratib ko'rsatish kerak. Ijtimoiy faollik o'z navbatida ma'naviy ko'rsatkich hisoblanadi. "Jamiyatdagi ijtimoiy islohotlarning eng asosiy muvaffaqiyatlari nafaqat moddiy ko'rsatkichlar, balki ma'naviy ko'rsatkichlar, ya'ni insonning ruhi, ma'naviy qiyofasi va o'z faoliyatiga munosabatidagi o'zgarishlarga ham ko'p darajada bog'liq". Insonning ijtimoiy faollik mohiyati individning sotsiallasuvi negizida turadi, binobarin, bu jarayonda u shaxs sifatida tarkib topadi. Ijtimoiy faollik keng tushuncha bo'lib, u har bir kishining hayotdagi, turmushdagi tutgan o'rnini, ijtimoiy voqelik, unda yuz beradigan o'zgarish, yangiliklarga munosabati, shuningdek uning yaratuvchilik borasidagi ishtiroki kabilardagi faolligini anglatadi. Shaxsda ijtimoiy faollikni shakllantirish va tarbiyalashning omillarini anglash esa pedagogika, psixologiya va sotsiologiya fanlarining vazifalaridan hisoblanadi. Bundan ko'rinadiki, ijtimoiy faollik bir vaqtning o'zida ham falsafiy, ham sotsiologik muammodir. Dunyoning postnoklassik ilmiy manzarasi shakllanayotgan sharoitlarda "ijtimoiy faollik" atamasi falsafa, pedagogika, sotsiologiya, psixologiya kabi bir qator ijtimoiy-gumanitar fanlaridagi tushunchalar tizimida mustahkam o'rin egalladi. "Ijtimoiy faollik" atamasi ommalashgan bo'lishiga qaramay, g'oyatda qarama-qarshi talqin qilinadi, ilmiy adabiyotda bu atamani turli ma'nolarda tavsiflash mavjud. Bu "ijtimoiy faollik"ning shakl va turlari, namoyon bo'lishining har xilligi bilan bog'liq. Ijtimoiy faollik shaxs faoliyatining muhim tomonlaridan biridir. U shaxsning jamiyat va jamoa ishlaridagi ishtirokida namoyon bo'ladi, ma'lum darajada siyosiy va axloqiy o'zlikni anglashga asoslanadi. Ijtimoiy faollikni tarbiyalash – bu nafaqat jamoat ishlarida ishtirok etish darajasining oshishi, balki yoshlarning axloqiy yo'nalganligini aniqlovchi motivlarning shakllanishi hamdir.[3] Talabalar jamoasi va uning har bir a'zosida jamiyat va zamon talablariga javob beradigan ijtimoiy munosabat – tajriba to'plashni shakllantirish faollikning asosiy pedagogik-psixologik shart-sharoitlari hisoblanadi. Talabalar hayotining eng muhim tomonlaridan biri ta'lim muassasasidan tashqaridagi rang-barang ijtimoiy faoliyati hisoblanadi. Shunday faoliyat turlaridan biri pedagogik amaliyotdir.

Amaliyot o'quv-tarbiya jarayonining muhim qismi hisoblanib, u quyidagi maqsadlarni amalga oshirishga yo'naltirilgan:

- maqsad qo'ya olish malakalarini egallash, yakka va hamkorlikda ishlash vazifalarini shakllantirish;

- nazariy bilimlarni mustahkamlash va ularni amaliyotda qo'llash;
- amaliy masalalarni yechish ko'nikmalarini o'rganish;
- kasbiy sifatlar, dunyoqarashni shakllantirish, kasbiy madaniyatni egallash.

Ta'lim muassasalari amaliyot bazasi hisoblanadi. Qo'yilgan maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar bajariladi:

- ta'lim muassasasi faoliyatini o'rganish, uning rahbariyati bilan tanishish;
- sinf va sinfdan tashqari olib boriladigan o'quv, tarbiyaviy ishlar rejalari bilan tanishish;
- sinf, sinfdan tashqari olib boriladigan o'quv va tarbiyaviy ishlarni kuzatish, tahlil qilish

hamda ularni olib borish malakalarini shakllantirish;

- o'quv, ilmiy, uslubiy adabiyotlar bilan ishlashni o'rganish;
- dars o'tish, sinfdan tashqari tadbirlar uyushtirish;
- o'quvchilar bilan muloqotda bo'lish usullarini shakllantirish;
- ma'lumotlarni tinglovchiga etkaza olish, nutqqa e'tibor berish.

“Faollik” toifasi “ijtimoiy faollik” ta’rifining ikkita tarkibiy qismidan biri sifatida mazmunan kengroqdir. “Faollik” tushunchasi fanga Epikur tomonidan kiritilgan va Leybnits, Toland, Didro, Gelvetsiy, Gegel va boshqalarning falsafiy asarlarida yanada rivojlangan. Falsafiy kategoriya sifatida faollik ko’pchilik olimlar tomonidan materiyaning universal mulki, uning atributi sifatida tushuniladi (L.N.Lyaxova). Shuning uchun “faollik” atamasi turli sohalarda keng qo’llaniladi: kimyo, astronomiya, geografiya, fiziologiya, pedagogika va psixologiya. Psixologik-pedagogik tadqiqotlar (A.F.Lazurskiy, S.L.Rubinshteyn, L.I.Bojovich, N.S.Leites, A.M.Matyushkin, D.B.Bogoyavlenskaya va boshqalar) ma’lumotlarini tahlil qilib, faollikni shaxsning murakkab xususiyati sifatida e’tirof etish uchun barcha asoslar bor, deyish mumkin, chunki faollik orqali shaxsning faoliyatiga munosabat bildiriladi. Shaxs faolligi subyektning ichki qarama-qarshiliklari bilan belgilanadigan, bilvosita atrof-muhit ta’siridagi tashabbuskorona harakatlarining majmui sifatida ishlaydi. Olima A.Usmonova o’z monografiyasida yoshlar ijtimoiy faolligini shakllantirishning siyosiy-psixologik asoslarini o’rgangan. Zamonaviy yoshlarning siyosiy ongi, ijodiy, o’zgaruvchan salohiyati, ularning faol harakatlaridagi ahamiyatiga tegishli bo’lgan fenomenlarini o’rgangan. Talaba-yoshlarning intellektual salohiyati, kasbiy yo’nalganligi va hayotiy qadriyatlarini shakllantirishga yo’naltirilgan barqaror rivojlanish shaxs rivojlanish muammolari bilan uzviylikda o’rganilishini ta’kidlab o’tgan. S.L.Rubinshteyn ong faolligini inson xatti-harakatlarining his-tuyg’ular va irodaviy jarayonlar yordamida amalga oshiriladigan jarayon deb atagan. [4] Shu bilan birga, olim faollikni voqelikni aks ettirishning bir turi sifatida his-tuyg’ular bilan bog’laydi. Ong faolligi jarayonida, S.L.Rubinshteynning fikricha irodaning yaxlit harakatini tahlil qilib, quyidagi xulosaga kelish mumkin: irodaviy harakat (ong faolligi)ning boshlanishida, oxirida bo’lgani kabi, ma’lum bir his-tuyg’ular mavjud. Agar bu jarayonning boshida ular motiv, harakatlantiruvchi kuch vazifasini bajarsa, oxirida vujudga kelgan ehtiyojni qondirish vazifasini bajaradi. Ong faolligining chetdan qo’zg’atuvchi stimulyatorlar – tevarak-atrof muhitidir. V.N.Drujinin faollikni umumiyroq kategoriya deb hisoblaydi va xulq-atvor faolligini subyektning atrof-muhit bilan o’zaro ta’sirida aqliy faoliyatning tashqi (subyektivdan tashqari) namoyon bo’lishi sifatida ko’rib chiqishni taklif qiladi. Bundan tashqari, bu o’zaro ta’sir tabiatan adaptiv (moslashuvchan) yoki transformativ (o’zgartiruvchan) bo’lishi mumkin. Xususan, transformativ (o’zgartiruvchan) xarakterdagi faoliyat olimlar tomonidan ikki kichik turga bo’linadi: yangi muhit yaratishga qaratilgan (konstruktiv faollik) ijodiy xatti-harakat (faollik); avvalgi xatti-harakatni (xulq) yo’q qilishga qaratilgan vayronkor xatti-harakatlar (noadaptiv). Boshqa olimlar reproduktiv va ijodiy faollik bilan birga, o’rta darajadagi faollik mavjudligini ta’kidlaydilar (T.I.Shamova, G.I.Shchukina va boshqalar). Masalan, G.I.Shchukina faoliyatning bunday darajalarini ajratib ko’rsatadi: reproduktiv-imitativ faollik, qidiruv-ijro etuvchi faollik, ijodiy faollik.[5]

Ushbu darajalarning har biri faoliyatga ma’lum munosabat, uni amalga oshirish uchun zarur bo’lgan bilim va ko’nikmalar darajasi, bu ishda maqsadlarga erishish uchun shaxsning ma’naviy va irodaviy harakatlarini safarbar qilish qobiliyati bilan tavsiflanadi. Ijtimoiy faollik tushunchasiga ta’riflar juda ko’p, ammo barcha mualliflar shaxs va jamiyatning ongli, maqsadli o’zaro ta’sirini, ya’ni ijtimoiy faollikning o’ziga xos tarzda motivatsiyasini ta’kidlaydilar. Shuni ta’kidlash kerakki, ijtimoiy faollikning motivatsion tuzilishi uning mohiyatining organik tarkibiy qismidir. Ijtimoiy faollikning motivlari esa odamlarning bir-biri bilan o’zaro munosabatda bo’lishlari, bir-biriga ta’sir qilishlari va turli xil ijtimoiy ahamiyatga ega faoliyat

turlarini amalga oshirishlarining anglab etilgan sabablaridir. Faylasuflar S.S.Batenin, L.P.Bueva, L.N.Mitroxin, A.G.Xripkova va boshqalar ijtimoiy faollikni subyekt va atrof-muhit o'rtasidagi o'zaro ta'sirning maxsus shakli, har qanday faoliyatning ijobiy ifodalangan tomoni bilan ajralib turadigan alohida holati, deb hisoblashgan. Sotsiologiyaga oid adabiyotlarda "ijtimoiy faollik" g'oyasi haqidagi tasavvurlar ijtimoiy funktsiyalarni bajarish bilan bevosita bog'liq bo'lgan faoliyat sifatida berilib, shakllanadi (I.V.Andreenkova, E.S.Sokolova, I.A.Filippova va boshqalar). "Ijtimoiy faollik" ijtimoiy aloqalarning rang-barangligida namoyon bo'ladi. Olimlarning fikricha, ijtimoiy faoliyatda shaxs o'zini faoliyatning turlicha ko'rinishlarida namoyon qiladi. "Ijtimoiy faollik darajasi" tushunchasi kiritilib, bu faollikning shaxsning ijtimoiy funktsiyalari va uning subyektiv munosabatlari o'rtasidagi munosabatiga, shaxsning ijtimoiy mas'uliyatiga munosabatiga bog'liqligi o'rnatildi. Psixologik ma'noda "shaxsning ijtimoiy faolligi" tushunchasi xatti-harakatlar, ehtiyojlar va motivlar tizimi sifatida shaxs xislatlarining mohiyati haqidagi g'oyalar nuqtai nazaridan ochiladi (L.I.Bojovich, A.N.Leontev, V.S.Merlin, L.S.Slavin va boshqalar). Ijtimoiy faollik shaxsning xislati sifatida, bir tomondan, ijtimoiy qimmatli motivlar, ikkinchi tomondan, faol xatti-harakatlar, nafaqat sharoitlarga moslashish, balki o'zlashtirilgan axloqiy talablarga mos ravishda ularni hisobga olish va o'zgartirish bilan tavsiflanadi. Olimlarning fikricha, ijtimoiy faollik shaxsning hayotiy pozitsiyasining namoyon bo'lishining asosiy ko'rsatkichidir.[6] Pedagogikada bu muammo ko'p jihatdan ko'rib chiqilgan. "Ijtimoiy faollik" ijtimoiy munosabatlarning shaxs subyeksi xususiyatlarida (T.E.Konnikova, T.N.Malkovskaya, A.V.Zosimovskiy va boshqalar) asosiy narsa, shaxsning ijtimoiy qobiliyatining namoyon bo'lish o'lchovi, (N.P.Anikeev, N.G.Ogurtsov, E.S.Malax va boshqalar), shaxsning mehnatga, jamiyatga, ma'naviy va ijtimoiy hayotga mas'uliyatli va manfaatli munosabati sifatida (Yu.P.Azarov, L.M.Arangel'skiy, L.Yu.Gordin, S.M.Dudina va boshqalar) tushunilgan. Ijtimoiy faollik shaxsning ajralmas xislati sifatida ko'riladi. Shaxsning ushbu xislatini o'quv davrida uning kasbiylashuvi nuqtai nazaridan ko'rib chiqamiz. Talabalar ijtimoiy guruh sifatida, E.S.Sokolovanning fikricha, alohida yashash sharoitlari, mehnat va kundalik hayoti, ijtimoiy xulq-atvori va psixologiyai bilan ajralib turadi. [8] Talabalar uchun bilim olish, o'zini mutaxassis va professional sifatida tayyorlash asosiy faoliyatdir. Oliy o'quv yurtida darsdan tashqari vaqtda olib borilayotgan jamoat ishlari yoshlarda yetakchilik fazilatlarini shakllantirish uchun maqbul sharoitlarni yaratadi. Bunday holda yetakchilik yosh mutaxassisning ijtimoiy faolligi yoki faol hayotiy pozitsiyasi mavjudligini anglatadi, bunday fazilatli xodimlar yetishishidan ish beruvchilar, ayniqsa manfaatdor bo'lishadi. Bu yangi g'oyalar, noodatiy, innovatsion yondashuvlarning, boshqaruvga oid qarorlarning dadil qabul qilishning o'ziga xos kafolati bo'lib, har qanday biznesning rivojlanishiga qo'maklashadi. Shu tariqa, o'ziga xos ijtimoiy guruh bo'lgan talabalar ijtimoiy-psixologik xususiyatlarga ega bo'lib, ular yoshlarning ijtimoiy faolligi motivlarining tuzilishini aniqlashda hisobga olinishi kerak. N.B.Shmeleva oliy ta'lim muassasasida o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash jarayoni agar talabalar ijtimoiy faol bo'lsa, samaraliroq bo'lishini ta'kidlaydi.[7]

O'z rivojlanishida ijtimoiy faollik quyidagilarni amalga oshirish orqali realizatsiya qilinishi mumkin:

- pedagogik jarayonning barcha bosqichlarida kasbga o'rgatishda bilim olish bo'yicha faoliyatning motivatsion asoslarini shakllantirish;
- kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan barcha kasbiy va amaliy bilimlarni o'zlashtirishda mustaqillikni rivojlantirish;

- olinayotgan ma'lumotlarni tushunishi, anglab etishi va umumlashtirishi, qo'shimcha ma'lumotlarni qidirishi;
- bo'lajak o'qituvchi shaxsining ijodkorligini, uning ishbilarmonlik fazilatlarini rivojlantirish;
- o'z harakatlari va holatlarini tahlil qilishga qaratilgan refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish;
- ijtimoiy ishning yaqin va uzoq muddatli istiqbollarini ko'ra olish, ijtimoiy jarayonlarga ta'sir qilish, ijtimoiy ish sohasida yuzaga keladigan barcha masalalar va vazifalarni tezkor hal qilish qobiliyatini rivojlantirish;
- ijtimoiy ish sohasidagi turli xil tadqiqotlar bilan tanishish.
- aholining turli qatlamlari va umuman jamiyat bilan ijtimoiy ishlash xususiyatlari to'g'risidagi bilimlardan undan turli sharoitlarda va turli darajalarda prognoz qilish, loyihalash va amalga oshirish uchun foydalanish.

Xulosa. Albatta, ijtimoiy faollik – bu o'z kasbiga ijodiy munosabat bilan bog'liq bo'lgan bo'lajak o'qituvchi shaxsiyatining sifat xususiyatidir.

Faqat ijtimoiy faol mutaxassisgina atrofda jamiyatni tubdan o'zgartirishga intiladi, ijtimoiy jarayonlarga samarali ta'sir ko'rsatish, o'zgaruvchan sharoitlarda yuzaga keladigan muammolarni samarali hal qilish qodir. Bunday kasbiy va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash zamonaviy kasbiy ta'limda mutlaqo yangi usul va texnologiyalardan foydalanishni talab qiladi. Shu munosabat bilan, bizning fikrimizcha, talabalarni ijtimoiy faollik va faol hayotiy pozitsiyani shakllantirish uchun imkoniyatlar yaratadigan ijtimoiy faol faoliyatga jalb qilishning istiqboli porloq. Talabalar faoliyatining bu turi ko'ngillilik (volontyorlik) faoliyatidir.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – М.: Lanterna vita, 1995. – 152 с.
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 22–27.
3. Звездова А. Б., Орешкин В. Г. Компетентностный подход в высшем профессиональном образовании. – URL: http://www.mier.edu.ru/uploaded/zvezdova_oreshkin.pdf.
4. Мажидов Н.М., Азизова Ш.В. Ижтимоий фаоллик шаклланишида амалиётнинг ўрни // Замонавий таълим / Современное образование 2015, 5. – 17-19-б.
5. Назаров Қ. Аксиология. – Т.: "Академиа", 2011. – Б. 361.
6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 1999. – С. 590.
7. Шмелева Н.Б. Формирование и развитие личности социального работника как профессионала. – М.: Дашков и К., 2006. – 196 с.
8. Usmanova A.A. Ўзбекистон ёшларини ижтимоий фаоллигини шакллантиришнинг сиёсий-психологик асослари// Monografiya, 2020.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 4 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).